

Jēkaba Graubiņa atceres pasākumi Rožupē un Līvānos

17. aprīlī Līvānos skanēja komponista Jēkaba Graubiņa lieliskā mūzika, un kopš šīs dienas savādāk skan arī Līvānu bērnu mūzikas skolas vārds. Tagad tā ir Jēkaba Graubiņa Līvānu mūzikas skola.

Komponists ir mūsu novadnieks, dzimis Preiļu pagasta Apteku mājās, un šogad 16. aprīlī viņam apritēja 110 gadi.

Atceres pasākums 17. aprīlī sākās J.Graubiņa dzimtajā pusē Rožupes pagastā. Pie piemiņas akmens, kurš tika atklāts uz komponista 100. jubileju, pulcējās J.Graubiņa tuvinieki — meitas Ilze un Daina, dēls Jānis, mazdēls Gatis un znots Druvis Kriķis. Ilze un Daina dalījās atmiņās, dziedāja Rožupes pamatskolas folkloras kopa «Rūžupeite» (vad.

I.Vanaga) un dzejas rindas lasīja Rožupes kultūras nama vadītāja V.Vaivode.

Atceres pasākuma noslēgums notika Līvānos mūzikas skolā, kurai tika piešķirts Jēkaba Graubiņa vārds. Piemiņas plāksni (to veidojis akmeņkalis Imants Laizāns) pie skolas ēkas atklāja pilsētas mērs V.Gercāns un komponista meita Ilze Graubiņa — pasauleslavena pianiste — šajā brīdī teica paldies Līvānu mūzikas skolai par uzdriktēšanos, jo līdz šim brīdim Latvijā neatradās skola, kas būtu vēlējusies nest J.Graubiņa vārdu, jo komponista dzīve ir bijusi ļoti sarežģīta un pretrunu pilna.

Viesi mūzikas skolā apskatīja arī komponistam veltīto izstādi, ko bija sagatavojis rajona novadpētniecības muzejs. Izstādē fotogrāfijās varēja aplūkot J.Graubiņu kā studentu Pēterburgas skolotāju institūtā (ap 1910. gadu), kā skolotāju Lubānas augstākajā tautskolā (1917.g.), kritiķi laikrakstā «Brīvā Zeme» (1930.g.), varēja ielūkoties komponistu Jāņa Liciņa un J.Graubiņa sarakstē, redzēt viņa izdotās mācību grāmatas, privātās lietas — pulksteni, dirigenta zīdli u.c.

Koncerta laikā komponista bērni dalījās atmiņās par savu tēvu, lasīja viņa sievas Ērikas atmiņas un viņa paša rakstīto, bet vēl nekur npublicēto bērnības atmiņu fragmentus.

...Komponista tēva tēvs Jēkabs Graubiņš jaunībā un vīra gados bijis gan krodzinieks, gan vagars Podu muižā Zemgalē, labi skolots, zinājis svešvalodas, par 3 slīcēju izglābsanu dabūjis medaļas. Bijis pavieglas dabas cilvēks, kuru vadījusi sleva — ļoti taupīgā un rūpīgā Dārta Graubiņa.

Komponista tēvs, savukārt, jau pusaudža gados kopā ar vecākiem mūziķiem spēlēja krogos un godos, un tur iesākās tā bezrūpība raksturā, kas vēlāk kaltēja visai ģimenei. No 1868. gada Jānis Graubiņš rentē Preiļu pagasta Apteku mājas, kur nodzīvo 18 gadus.

Komponista māte Līze Graubiņa — saimnieka meita no Baložu mājām Bauskas apriņķī — bijusi strādīga, mīļējusi greznoties, arī bārties un ilgi pamācīt. Lūzums ģimenē noticis vēlīnos gados, kad Līze, uzgājusi savu vīru laulības pārkāpšanā, aizbraukusi uz Ameriku pie saviem diviem dēļiem un meitas. Pēc 18 gadiem viņa atgriezies, tā arī neatjaunojot kopdzīvi ar savu vīru.

Graubiņu ģimenē dzimuši 6 dēli un 5 meitas, 3 bērni miruši 1885. gadā. Jēkabs dzimis Lielajā piektdienā, pašā Daugavas plūdu laikā. Viņam pasauli ieraudzīt palīdzējusi vecākā māsa Līze, jo viņa vienīgā ar māti tobrīd bijusi mājās. Pēc Jēkaba piedzimšanas sākās Graubiņu dzimtas

◆ **Komponista tuvinieki — Daina Graubiņa (meita), Gatis Graubiņš (mazdēls), Ilze Graubiņa (meita), Jānis Graubiņš (dēls).**

Foto — J.Zarāns

◆ **Līvānu mūzikas skolai turpmāk būs Jēkaba Graubiņa vārds.**

Foto — A.Kursītis

konflikts ar Preiļu muižnieku, kurš piespēlž Graubiņiem pamest Apteku mājas un drīz pēc tam arī Latgali.

No bērnības Jēkabam atmiņā saglabājusies daudzi notikumi un cilvēki, par kuriem viņš raksta savās atmiņās, — mātes māsa Dace, kura bijusi glauna šuvēja, un viņas šujmašīna «Singer» Jēcim šķitusi vesels noslēpumu kopojs, tāpat arī modes lapas ar švītīgām dāmām un masku balles tērpiem. Pie Daces bieži notikusi arī dziedāšana. Jēkaba atmiņā palikusi arī bērnu baidīšana ar vecenēm — pūšlotājām un skursteņslaucītāju, un mātes mūžīgā cundurēšana — ilga bāršanās un pamācīšana,

kuras dēļ Jēkabs tā arī nav izjutis pret māti istu bērna sirsniību. Arī miermīlīgo tēvu šī cundurēšana kaitinājusi līdz neprātam, un vēlāk atsvešinājusi no mājām.

Jēkabs jau sen lolojis domas par mūziku, bet liktenīgā kārtā viņa dzīves gaitas sagrābis it kā kāds vadātājs, un, tikai pateicoties savam enerģiskajam raksturam, viņš 1919. gadā iestājies konservatorijā, kur mācās līdz 1923. gadam. No 1930. līdz 1940. gadam strādā kā komponists, kritiķis, darbojas arī folkloras laukā. No 1939. gada konservatorijas docents, 1944. gadā tiek uzņemts LPSR Komponistu savienībā, kopš 1946. gada profesors konservatorijā. 1948. gadā par dzimtenes mīlestību viņu apvairo dzimtenes nodevībā un izsūta uz Sibīriju. Viņam piespriež 8 gadus, bet vecuma dēļ pēc 4 gadiem atbrīvo. Grūtā bērnība un visa raibā dzīve viņam jāvusī vieglāk šos gadus izturēt, izsūtījumā viņš sastapis daudzus intelīgentus cilvēkus, tur tapušas arī dziesmas, rakstītas bez klavierēm.

Pēc rehabilitācijas J.Graubiņu uzņem atpakaļ Komponistu savienībā, viņš turpina komponēt un dzejot. Viņa mūža laikā līdz 1961. gada 3. decembrim tapušas 160 tautasdziesmu apdares, jo viss komponista mūžs veltīts latviešu folkloras studijām, 210 oriģinālkompozīcijas, 90 solodziesmas, 5 etnogrāfiskie uzvedumi, 6 kantātes, 7 kameramūzikas darbi. Sarakstītas mācību grāmatas «Dziedonītis», «Skolenu kori», «Solfedžo», «Mūzikas elementārteorija». Pēdējais darbs — Rondo Capricioso čellam ar klavierēm, kam paspētas tikai 10 taktis. Tikai viena no 7 nodaļām uzrakstīta arī komponista autobiogrāfijai prozā un dzejā «Mans mūžiņš nodzīvots»...

Meita Daina savu tēvu atceras kā ļoti prasīgu un taisnīgu cilvēku, kurš uz saviem bērniem atstājis daudz lielāku iespaidu nekā māte ar mūžīgo pamācīšanu.

Izskanot atmiņām un Jēkaba Graubiņa mūzikai, mūzikas skolas direktors Gunārs Luriņš par šī pasākuma izdošanos izteica pateicību Līvānu pilsētas domei, a/s «Līvānu stikls», rajona kultūras darbiniekiem skolu valdei un komponista tuviniekiem par uzticību Līvānu mūzikas skolai.

Daina Kursīte